

Studium Generale Universiteit Leiden organiseert:

Niets dan de waarheid

Het achtste gebod *Gij zult niet vals getuigen* verbiedt volgens de middeleeuwse filosoof en kerkvader Thomas van Aquino (1225-1274) iedere vorm van liegen, en wel om vier redenen. In de eerste plaats wordt iemand die liegt een kind van de duivel. Ten tweede valt een samenleving uiteen als mensen liegen. In de derde plaats raakt de leugenaar zijn goede naam kwijt en ten slotte verliest hij zelfs zijn ziel.

Hoe staat het vandaag de dag met de waarheid? Bestaat zij eigenlijk wel, en zo ja, waaruit bestaat zij dan? Is waarheid niet een andere benaming voor het recht van de sterkste? Bestaan er absolute waarheden die voor eens en voor altijd opgaan of zijn er slechts relatieve waarheden die alleen gelden voor een beperkte groep en gedurende een beperkte tijdsduur? Wat is het belang van het achtste gebod voor de rechtsstaat? Hebben de media nog wel belangstelling voor het achterhalen en bekend maken van de waarheid of gaat het vooral om het maken van winst en het etaleren van zoveel mogelijk emotie en passie? En wat is de rol van de waarheid in literatuur, geschiedenis en religie?

Maandag 5 februari 2007

Waarheidstheorieën.

Prof.dr. Ton Derksen, emeritushoogleraar wetenschapsfilosofie en cognitiefilosofie aan de Radbouduniversiteit Nijmegen

Waarin bestaat de waarheid van een oordeel of een bewering? Volgens de *correspondentie-theorie* bestaat waarheid in een aangepast zijn van het denken aan de werkelijkheid. Een andere theorie, de *coherentietheorie*, stelt dat de waarheid bestaat in de coherentie of consistentie met datgene wat tot dusverre als waar is aangemerkt. De derde, de *pragmatische* waarheidstheorie, claimt dat beweringen hypothesen zijn waarvan de waarde bepaald wordt door de mate waarin ze deze functie bevredigend vervullen.

Kan een van deze waarheidstheorieën aangemerkt kan worden als de beste, of moet gezocht worden naar een andere oplossing? De spreker beantwoordt deze vraag aan de hand van zijn recente boek 'Lucia de B. Reconstructie van een gerechtelijke dwaling.'

Maandag 12 februari 2007

Waarheid in de geschiedenis.

Dr. Peer Vries, Geschiedenis, Universiteit Leiden

Kan de geschiedwetenschap ons universele waarheden leren of zijn historische waarheden altijd plaats- tijd- en maatschappijgebonden? Kan de geschiedbeoefening ons überhaupt waarheden leren, en zo ja welke, en zo nee, waarom niet? Het gaat erom of de discipline die historici beoefenen ons inzichten kan geven die standhouden en tijdloos zijn of slechts telkens verschuivende interpretaties.

Maandag 19 februari 2007

Rechtsstaat, wet en waarheid

Prof.dr. Andreas Kinning, rechtsgeleerdheid, Universiteit Leiden

Drukken de wetten van een rechtsstaat universele waarheden uit of dienen ze uitsluitend beschouwd te worden als gevolgen van afspraken en conventies, die vastgelegd zijn in een sociaal contract? Wat is de betekenis van het achtste gebod 'Gij zult niet vals getuigen' voor de rechtsstaat?

Maandag 26 februari 2007

Verzommen waarheid – over feit en fictie

Prof.dr. Thony Visser, Duits, Universiteit Leiden

Z.O.Z.

Waarheid en literatuur bijten elkaar. Tenslotte is literatuur nadrukkelijk fictie, dus verzonnen. En dat wat verzonnen is, is een leugen. Wel zijn er genres die nadrukkelijk aan de werkelijkheid gekoppeld zijn: de historische roman bijvoorbeeld, of de autobiografie. Maar ook zulke teksten kunnen niet gelezen worden als een verslaglegging van de feitelijke werkelijkheid.

Toch kennen we allemaal teksten waarin een 'grote', wellicht zelfs universele waarheid tot uitdrukking komt. Goethes *Faust* lezen we al heel lang als een tekst over het wezen van de menselijke natuur ('zwei Seelen wohnen, ach, in meiner Brust'). Schiller gebruikte (en veranderde) historische gebeurtenissen in zijn drama's om de essentie van het 'Menschengeschlecht' te laten zien. En de geestesziek geworden Hölderlin schreef teksten waarin de dichter als een soort priesterfiguur een waarheid tot uitdrukking brengt, die voor anderen verborgen blijft. Literatuur die letterlijk zonder twijfel pretendeert dat zij de waarheid in pacht heeft, mislukt, zoals partijdichters in de DDR over de dictator Stalin. Tegelijk wordt de werkelijkheid in de dictatuur, de andere waarheid dan de officieel opgelegde, nergens zo 'echt' beschreven als in de literatuur. Waarheid is een verhaal – en literatuur vraagt aandacht voor de manier waarop het verteld wordt. Maar is het nu: hoe mooier hoe waarder? Of: Hoe waarder hoe beter.

Maandag 5 maart

De waarheid van religies

Prof.dr. Willem B. Drees, godsdienstwijsbegeerte, Universiteit Leiden

Gaat geloof om waarheid? Of is waarheid onbelangrijk, omdat het bij geloven gaat om iets anders: vertrouwen, gemeenschap, ervaring, of inspiratie? Is geloven het serieus nemen van 'verzonnen waarheid', zoals besproken in de vorige lezing? 'Oprecht veinzen'? Dat is voor veel gelovigen te weinig, want vertrouwen op God veronderstelt toch ook dat God bestaat. De waarheid opgeven lijkt dan ook tegelijk de morele en spirituele waarde opgeven. Hebben fundamentalisten dan gelijk: Begeef je je op een hellend vlak zodra je aan geopenbaarde waarheid gaat morrelen? Verdwijnt met de waarheid de waarde?

Maandag 12 maart 2007

De waarde van waarheid: absoluut of relatief

Dr. Menno Lievers, wijsbegeerte, Universiteit Utrecht

Er zijn veel manieren om waarheid te relativieren. Bijvoorbeeld door te stellen dat waarheid niets anders is dan het recht van de sterkste. Of dat de waarheid altijd afhankelijk is van de economische omstandigheden. Of er wordt, zoals door het postmodernisme, gesteld dat de tijd van de grote waarheden voorbij is, dat er geen laatste werkelijkheid is waarop we ons kunnen beroepen, geen waarheid die absoluut vaststaat en geen waarden die voor eens en voor altijd gelden. In hoeverre wordt de waarde van waarheid aangetast door al deze relativeringen?

Maandag 19 maart 2007

De naakte waarheid over de media

Prof.dr. Frank van Vree, mediastudies, Universiteit van Amsterdam

In hoeverre staat het achterhalen en bekend maken van de waarheid nog centraal bij de media? Is voor haar het trekken van een groot publiek inmiddels niet veel belangrijker geworden dan het zich bezig houden met abstracte noties als waarheid? En heeft dat grote publiek, op wie de media zich in toenemende mate richten, nog wel belangstelling voor waarheid, of draait het bij haar vooral om andere zaken, zoals verstrooiing?

Toegang gratis, iedereen welkom!

Periode: maandag 5 februari t/m maandag 19 maart 2007

Tijd: 18.45 -20.15 uur

Plaats: Lipsiusgebouw, Cleveringaplaats 1, zaal 011

Informatie: Studium Generale Universiteit Leiden

rtp.wiche@ics.leidenuniv.nl 071 5277296